Hikâye Metinlerinde Kelimede Anlam, İmla ve Noktalama Çalışmaları

Hikâye metinlerinde geçen kelimelerin gerçek, yan, mecaz ve terim anlamlarını bağlamdan hareketle belirler. · Modernist ve bireyin iç dünyasını esas alan hikâyelerdeki anlam aktarmalarını (mecazımürsel, deyim aktarması) çözümler. · Hikâye metinlerinde diyalog, iç konuşma ve bilinç akışı bölümlerindeki yazım ve noktalama kurallarını uygular.

HATIRLAYALIM

- Sözcüğün ilk sözlük anlamı gerçek, şekil/işlev benzerliğiyle kazandığı anlam yan, gerçek anlamdan kopuk imgesel anlamı mecazdır.
- Benzetme amacı olmadan bir sözün başka söz yerine kullanılmasına ad aktarması (mecazımürsel), duyular arası geçişe deyim aktarması denir.
- Tek başına kullanılan zarf-fiil eklerinden (-ıp, -arak, -ınca) sonra virgül konmaz; ses olayı olan yardımcı fiiller (hissetmek, kaybolmak) bitişik yazılır.

1 EŞLEŞTİRME

Kelimede anlam ve anlam aktarması kavramlarını örnekleriyle eşleştiriniz.

Yan Anlam	Ad Aktarması	Duyular Arası	Terim Anlam
Çekmecenin gözü	Sait Faik'i okumak	Acı bir fren sesi	Bilinç akışı tekniği

a 1. Yan Anlam (Yakıştırma)

b 2. Ad Aktarması (Mecazımürsel)

d 3. Duyular Arası Aktarma

c 4. Terim Anlam

a) Çekmecenin gözü, uçağın kanadı, şişenin boğazı

b) Gençliğinde Sait Faik'i ve Ömer Seyfettin'i okumak

c) Hikâyede bilinç akışı tekniği ve leitmotiv kullanılması

d) Sokaktan acı bir fren sesi ve keskin bir koku yükselmesi

2 DOĞRU MU, YANLIŞ MI?

Hikâyede anlam, imla ve noktalamayla ilgili ifadelerden doğru olanlara D, yanlış olanlara Y yazınız.

Somutlaştırma	Konuşma Çizgisi	Kaydolmak	Tırnak İçi Nokta
Soyutu somut kılma	Tırnakla kullanılmaz	Ünlü düşmesi -> Bitişik	Tırnak içine konur

	D	Y
Soyut bir kavram olan yalnızlığın 'ağır bir yük' diye anlatılması somutlaştırmadır.	☑	☐
Satır başında konuşma çizgisi (—) ile başlayan diyaloglar ayrıca tırnak içine alınır.	☐	☑
Yardımcı fiille kurulan 'kayıt olmak' ünlü düşmesi olduğu için 'kaydolmak' yazılır.	☑	☐
Tırnak içindeki cümlenin son noktalama işareti tırnak kapatılmadan önce (içine) konur.	☑	☐

3 ÇOKTAN SEÇMELİ

Görseldeki imla kurallarına göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde birleşik fiillerin yazımıyla ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?

HİKÂYE METİNLERİNDE BİRLEŞİK FİİLLERİN YAZIMI

Ses Olayı Varsa	Ses Olayı Yoksa	Kurallı Birleşikler
hissetmek, kaybolmak	fark etmek, terk etmek	uyuyuverdi, dinleyekaldı

A) Bütün gün çalıştığı için akşam erkenden uyuyu verdi.

B) Yıllardır aradığı dostunu kalabalığın içinde fark etti.

C) Yaptığı hatayı anlayınca arkadaşından özür dileyip affetti.

D) Çocuğun anlattığı hikâyeyi şaşkınlıkla dinleyekaldı.

4 KISA CEVAP

'Kapıyı yavaşça açıp, içeriye doğru bir adım attı.' cümlesindeki noktalama yanlışını ve nedenini kısaca açıklayınız.

NOKTALAMA UYARISI · ZARF-FİİL EKLERİ VE VİRGÜL KULLANIMI

ına kullanılan zarf-fiil eklerinden (-ıp, -arak, -ınca, -madan) sonra VİRGÜL K

Örnek: "Kapıyı yavaşça açıp içeriye doğru bir adım attı." (Virgülsüz doğru kullanım)

'Açıp,' zarf-fiilinden sonra konulan virgül yanlıştır.

5 ŞİFRELİ KELİME

İpuçlarına karşılık gelen kavramları yazarak anahtar kelimeyi bulunuz.

Sözcüğün gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı değişmece anlam (5 harf) — M E C A Z

Bir dilin kurallarına uygun doğru yazım biçimi, yazım (4 harf) — İ M L A

Bilim, sanat veya meslek dalına özgü kavramları karşılayan kelime anlamı (5 harf) — T E R İ M

Turuncu kutulardaki harfler yukarıdan aşağıya:

MİT

6 TABLOYU TAMAMLA

Hikâye anlatım tekniklerinde kullanılan noktalama işaretlerini işlevlerine göre tamamlayınız.

Noktalama İşareti	Metindeki Konumu	Hikâyedeki Temel İşlevi
Uzun Çizgi (—)	Satır başı diyaloglar	Karşılıklı konuşmaları gösterme
Tırnak İşareti (“ ”)	Metin içi cümleler	İç konuşma ve doğrudan alıntıları belirtme
Üç Nokta (...)	Cümle sonu	Eksiltili cümle ve bilinç akışı kesintisi
Noktalı Virgül (;)	Sıralı cümle arası	İçinde virgül bulunan sıralı cümleleri ayırma

7 EŞLEŞTİRME

Birleşik fiilleri ve kelimeleri doğru yazım kurallarıyla eşleştiriniz.

Ünsüz Türemesi	Ünlü Düşmesi	Ses Olayı Yok	Kurallı Fiiller
hissetmek, reddetmek	sabretmek, kaybolmak	terk etmek, arz etmek	bakakalmak (Bitişik)

a 1. hissetmek, reddetmek

d 2. sabretmek, kaybolmak

c 3. terk etmek, arz etmek

b 4. bakakalmak, düşeyazmak

a) Ünsüz türemesi olduğu için bitişik yazılan yardımcı fiiller

b) Her zaman bitişik yazılan kurallı birleşik fiiller

c) Ses olayı olmadığı için ayrı yazılan yardımcı fiiller

d) Ünlü düşmesi olduğu için bitişik yazılan yardımcı fiiller

8 DOĞRU MU, YANLIŞ MI?

Yazım ve noktalama kurallarıyla ilgili ifadelerden doğru olanlara D, yanlış olanlara Y yazınız.

	D	Y
'1960'dan sonra' yazımı doğrudur; sayılara gelen eklerde ünsüz benzeşmesi uygulanmaz.	☐	☑
Art arda sıralanan eş görevli zarf-fiillerin arasına virgül konulabilir.	☑	☐
Şart ekinden (-sa / -se) ve 've, veya, ki' bağlaçlarından sonra virgül konmaz.	☑	☐
'Pek çok' ve 'hiçbir' kelimelerinin her ikisi de daima ayrı yazılır.	☐	☑

9 AÇIK UÇLU · DÜŞÜN

'terketmek, vazgeçmek, his etmek, arz etmek' kelimelerinden yazımı yanlış olan ikisini bularak doğru biçimlerini yazınız.

'terketmek' ses olayı olmadığı için 'terk etmek'.

10 SIRALAMA

Görseldeki hikâye diyalog parçasında yay ayraçlarla belirtilen 4 yere gelecek noktalama işaretlerini sırasıyla diziniz.

3 3. Ayraç — 'getir evlat ( ) dedi': Aktarma cümlesi bitimine Virgül (,)

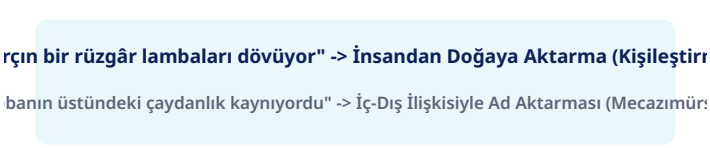
1 1. Ayraç — 'seslendi ( )': Konuşma öncesi açıklama sonuna İki Nokta (:)

2 2. Ayraç — '( ) Bana kahve getir': Diyalog satır başına Uzun Çizgi (—)

4 4. Ayraç — 'dedi ( )': Tamamlanmış cümlenin sonuna Nokta (.)

11 ÇOKTAN SEÇMELİ

Görseldeki 'Dışarıda hırçın bir rüzgâr sokak lambalarını dövüyor, sobadaki çaydanlık kaynıyordu.' cümlesinde hangi iki anlam olayı vardır?

A Kişileştirme (İnsandan doğaya aktarma) — Ad aktarması (Mecazımürsel)

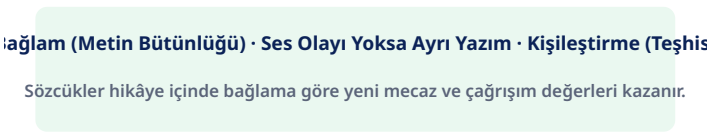
B Terim anlam — Duyular arası aktarma

C Dolaylama — Kinaye

D Soyutlaştırma — Yan anlam

12 BOŞLUK DOLDURMA

Cümlelerdeki boşlukları kutudaki kavramlarla tamamlayınız.

bağlam | bitişik | kişileştirme | ayrı

1. Sözcüğün kullanıldığı cümle ve metin bütünlüğü içinde kazandığı anlam çerçevesine ___bağlam___ denir.
2. Etmek ve olmak yardımcı fiilleriyle kurulan birleşik fiillerde ses olayı yoksa kelimeler ___ayrı___ yazılır.
3. İnsana ait özelliklerin doğadaki cansız varlıklara aktarılmasına ___kişileştirme___ (teşhis) denir.